

רעיתון

עלון קהילת רעים
מודיעין - מכבים - רעות
והסביבה

גיליון מס' 45

א' כסלו התשפ"ה
2 בדצמבר 2024

יעוד קהילת רעים

קהילת רעים הינה קהילת חיים גיאוגרפית, יהודית, חילונית והומניסטית. יעוד הקהילה לחזק את תחושת השייכות ולהיות בית המאפשר מרחב ובמה לפעילויות חברתיות וקהילתיות, המקנות ערך ומשמעות לחברותיה וחבריה, תוך מחויבות לערכים חילונים דמוקרטיים ברוח התרבות היהודית ישראלית.

מובילים בקהילה:

מוביל הקהילה: הרב אייל ישפה
צוות מוביל: אייל ישפה, גילה אלון, ערטל רילסקי,
רון בן יעקב, נירה בן ישראל, יונתן אלטר, רותם ויצמן
גזברית: ערטל.

ועדת ביקורת: רון בן יעקב, נירה בן ישראל

קבלות שבת - נירה בן ישראל
שיח רעים - אייל ישפה
צוות חגים - גילה אלון, שרה'לה אורן, הדסה זילברמן-אבירם
אתר אינטרנט - ערטל רילסקי
תכנים לאתר - נעמי סיון
עלון הקהילה - יונתן אלטר
לוגיסטיקה - גילה דגן
ערבי הרצאות - חיה ישפה
עיצוב - מיכל ישפה
מועדון קריאה - נירה בן ישראל וערטל רילסקי
"נעים להכיר" - ליאורה לינצ'בסקי, חיה ישפה וירדנה פיינמסר
מפגשים עם אומן/ית - ציפי קריזלמן
פייסבוק- יוסי וונש
קפה רעים - ערטל רילסקי, נירה בן ישראל ומיכל ישפה

מדוע החלטתי לא להצטרף לתנועת "הרבעון הרביעי"

אייל ישרה

שמקטבים את החברה בישראל: שינויים דמוגרפיים (עלייה מספרית של ערבים וחרדים במדינה), הרשתות החברתיות שמהדהדות את תפיסותינו העצמיות ולא מאפשרות לדעות הסותרות את שלנו להישמע, ופערים כלכליים.

מאוד התמיה אותי שבין גורמי הקיטוב מרב לא מנתה את השסעים העצומים בחברה כשבראשם השסע היהודי ערבי. בהפסקה ניגשתי אליה ושאלתי אותה איך ייתכן שהארגון מצפה שיצטרפו אליו אזרחים ערביים כשהם אינם מתייחסים לא לשסע היהודי – ערבי, לא לכיבוש ולא לחוק הלאום? תשובתה הייתה שהיא תעלה את הטענות הללו בהנהגת התנועה.

בהמשך הערב הציגה מרב את עמדת התנועה סביב סוגיות פוליטיות ואמרה שבמקום פוליטיקה של הורדות ידיים האופיינית למתחולל במדינת ישראל, הם מציעים פוליטיקה של הסכמות רחבות, לה היא קראה גם פוליטיקה של הכנסת אורחים. כדי להמחיש את כוונתה היא הציגה סרטון בשם הזה: 'פוליטיקה של הכנסת אורחים'.

הרעיון מקובל עלי אבל הסרטון הדגים את החשיבה הסטריאוטיפית לפיה לצד אחד (לדתיים) יש אמונות וערכים, ואילו כל השאר צריכים להתפשר עליהם. הוצג שם סיפור על סבתא שאחר הנכדים שלה לא הסכים להגיע לארוחה מטעמי כשרות כלי האוכל שלה. היא הזמינה את כולם עם צלחות וסכו"ם חד פעמי וכולם כמובן הגיעו לסעודה המשותפת. האם חשבו ברבעון הרביעי שאולי כלים חד פעמיים נוגדים אמונות וערכים של נכד אחר במשפחה? הראייה החד ממדית הזו הפריעה לי.

לקראת סיום הערב תיארה באוזנינו מרב את אחד הדגשים המהותיים של התנועה והוא לעסוק ב'איך' ולא לעסוק ב'מה'. משום שחשוב להגדיר כיצד פועלים בשקיפות ובהגינות כדי להעלות את אמון הציבור במדינה. לשם כך חשבו בארגון להזמין את 'פורום קהלת' ואת 'המכון הישראלי לדמוקרטיה'

לאחר הפעילות שקיימנו במוצאי שמחת תורה בקהילה בהובלת 'הרבעון הרביעי', ולאור בקשת חלק מחברי הקהילה להכיר את תנועת הרבעון הרביעי טוב יותר באמצעות מפגשים עם התנועה, החלטתי ללמוד מעט יותר על התנועה ונרשמתי למפגש של התנועה.

יש שתי צורות עקרוניות בהן ניתן להיחשף לארגון 'הרבעון הרביעי': האחת היא להצטרף לסלון בו מציג אחד מחברי התנועה את משנתה במפגש בן כשעה וחצי. השנייה, היא להגיע למפגש המכונה 'אספת עם' בו יש גם הצגה מפורטת יותר של תפיסת התנועה וגם התנסות במעגלי שיח בין אנשים בעלי תפיסות שונות ולפעמים ממש מנוגדות. בחרתי להגיע ל'אספת עם', וביום ראשון ה-17/11 התקיימה אספה שכזו במלון כפר המכביה למשך ארבע וחצי שעות. דוברת הארגון במפגש הייתה **מרב חורב**, שהציגה עצמה כאחת המובילות בתנועה.

בסך הכל נראה שאנשי הרבעון הרביעי פועלים כדי לעשות טוב. הבעיה שבגינה הארגון הזה קם, הוא תופעה שמתרחשת כ-100-75 שנים לאחר קומו של ארגון גדול או מדינה, ועלולה לפרק את הארגון/המדינה. דוגמאות מהעבר הן, למשל, מלחמת האזרחים בארה"ב, פירוק ברית המועצות, משבר הקיבוצים בישראל, ממלכת החשמונאים ועוד... הארגון קם בזמן ממשלת בנט ולפיד, עוד לפני תחילת המהפכה המשפטית. הוא פועל רבות בשטח וכיום יש בו 150,000 חברים רשומים, וכמה מאות חברים פעילים שמובילים את הפעילויות השונות ברחבי הארץ ומתווים את מדיניות הארגון. בתקופה האחרונה יש כוונה לקיים בחירות למוסדות הארגון כדי להפוך את התנועה לדמוקרטית. במפגש כמעט שלא ראיתי חרדים ולמיטב ידיעתי לא הגיעו אליו ערבים אזרחי ישראל כלל. מרב, דוברת התנועה, התייחסה למיעוט החרדים והערבים בתנועה ביחס למספרם באוכלוסייה, ואמרה שהם מודעים למצב ופועלים לשנותו. כשהיא הציגה את בעיית האמון במדינה היא התייחסה למספר גורמים

לא לרבעון הרביעי- המשך

אולם לבסוף החליטו שמדובר בארגונים קיצוניים מידי ולא הזמינו אף אחד מהם.

יצירת סימטריה בין 'פורום קהלת' לבין 'המכון הישראלי לדמוקרטיה' היא מהלך מאוד מסוכן ושגוי לטעמי. המכון הישראלי לדמוקרטיה הוא מכון מחקר המתמקד בפרסומים מחקריים ומייצג את כל מי שמעוניין בקיומה של מדינה יהודית ודמוקרטית. 'פורום קהלת' מייצג אג'נדה שמרנית המהווה שופר של הציונות הדתית לאומית, ופועלת באופן מיסיונרי ואגרסיבי בסדרי גודל מכל מכון מחקר אחר הפועל בישראל. אחד המהלכים הבולטים של פורום קהלת בשנים האחרונות, היה החלשת השדרה המקצועית של הפקידות במשרדי הממשלה והשמת פקידיים מחויבים פוליטית, מבלי בחינה בכלל של רמת התאמתם לתפקידים אליהם הם ממונים. ההשוואה בין שני הארגונים הללו מקוממת ומעלה בי חשש שארגון 'הרבעון הרביעי' מוכן להתפשר על ערכים בסיסיים של דמוקרטיה ליברלית.

יצאתי מהכנס בתחושות מעורבות, שכן, מחד ראיתי ניסיון כן להביא לתנועה מגוונת המכילה אנשים מזרמים פוליטיים וחברתיים שונים. מאידך, יש לי חשש גדול, שהתנועה הזו שופכת את התינוק עם המים ומזניחה את הבסיס הדמוקרטי שעליו יש להשית את המדינה.

בסיום הכנס, נכנסתי לאינטרנט לראות מה 'הרבעון הרביעי' חושב על שני נושאים בהם דעתם מגובשת: האחד, הוא [מסמך חידוש הברית הישראלית](#) של מדינת ישראל, שאמור לתפיסת הארגון, להחליף את מגילת העצמאות. השני, הוא [מתווה לגיוס מוסכם](#) בין חרדים ומילואימניקים, להרחבת הנשיאה בנטל הבטחוני.

מסמך חידוש הברית אמנם מתייחס למדינה יהודית ודמוקרטית, אבל נמנע מלעסוק בסוגייה הקריטית של יחסינו אל מול העם הפלשתינאי. במסמך לא מופיעה התייחסות לכיבוש, ולא לחמישה מיליון פלשתינאים החיים תחת ריבונות ישראלית ללא אזרחות. תנועה המתיימרת לייצר ברית ייעוד, שתהווה את הבסיס לקיומנו כמדינה יהודית ודמוקרטית לעשרות השנים הבאות, לא יכולה שלא להידרש לסוגייה מהותית זו.

מתווה הגיוס עליו מסכימים בתנועת 'הרבעון הרביעי', משאיר 30% מהחברה החרדית מחוץ למעגל העבודה וללא שרות צבאי/לאומי. ההנחה של חברי 'הרבעון הרביעי' היא שאחד מערכי מדינת ישראל הוא לימוד תורה. זה מביא אותם למסקנה שאותו ציבור לומד תורה זכאי לאיזשהו פטור מהשתתפות בנטל. לאורך ההיסטוריה של העם היהודי מעולם לא היו יותר מכמה מאות תלמידי חכמים שתוקצבו על ידי פרנסים ללמידת תורה. מדינת ישראל לא יכולה ולא צריכה להרשות אי שוויון כל כך מהותי בנשיאה בנטל. אפשר בהחלט לקבוע פתרון מדורג, אבל במצב הסופי, צריך להיות שרות צבאי או לאומי של כלל אזרחי המדינה ללא יוצא מן הכלל.

בסך הכל יצאתי בתחושה של החמצה. יש כאן הזדמנות לקבוע באמת כללים ועקרונות שיכולים היו לשמש אותנו הרבה שנים קדימה, אבל לצערי תנועת 'הרבעון הרביעי' לא מצליחה לייצר את הערכים והכללים הללו. היא מייצגת ציבור צר מדי בחברה הישראלית שאינו כולל אותי, רב חילוני הומניסטי, ציוני המאמין במדינה יהודית ודמוקרטית.

אילן יספה

ויקיפדיה

הרבעון הרביעי הוא [תנועה חברתית](#) ישראלית שפועלת ליצירת שיח של שותפות בין כלל חלקי הצבור בישראל. שם התנועה נלקח מראשית התקופה בה החלה לפעול, בראשיתו של הרבעון הרביעי לקיומה של מדינת ישראל. התנועה הוקמה בשנת 2022 על ידי כמה פעילים בזירה הציבורית, בראשותם של ד"ר [יואב הלר](#), אלה רינגל, אורי הרמן ו**איתן זליגר**, בעקבות המשבר הפוליטי והחברתי בישראל שהחל סביב [חמשת סבבי הבחירות](#) מ-2019 ועד 2022. התנועה רואה במשבר זה סימפטום לבעיות עומק בחברה הישראלית, בראש ובראשונה חוסר אמון בקרב אזרחי ישראל ובין האזרחים למוסדות המדינה. בשיתוף פעולה בין ראשי התנועה לחוקרים והוגי דעות ישראלים, פועלים חברי התנועה למעבר ממחלוקת שנועדה להכנת הצד השני, ל"מחלוקת בונה אמון". במסגרת זו, אין מטרת התנועה לבטל מחלוקות ולהגיע להסכמות או לויתור על עמדות, אלא להפוך את השיח לשיח בונה אמון. בשיתוף פעולה עם ד"ר דוד ביטון הגדירו בתנועה את פעילותה כיצירת "פוליטיקה של הכנסת אזרחים".

פינת הלשון

קצת אור לכבוד החנוכה *הצגה בתיאטרון אהירא*

להקשרים שאינם חיובים כמו: לאור הכישלון.
בהקשרים שליליים נשתמש במילים בשל, בגלל,
מחמת.

נר

בשפת התנ"ך והמשנה 'נר' נקרא הכלי שמחזיק
בתוכו את חומר הבעירה של האש. ואילו הכלי
מרובה הקנים שבקצבותיו נרות נקרא 'מנורה'.
הנר, כלי התאורה המרכזי אשר דלק בכל בית, עשוי
על פי רוב חרס, ובו פתילה הדולקת בשמן (לרוב
שמן זית).

נר חשמונאי צבוט

נר הרודיאני. צילום מ' סוצ'ולסקי, (רשות העתיקות)

המילה נר גזורה מן השורש נ.ו.ר, המציין אור ואש.
מילה נוספת משורש זה היא **נור**. "על המנרה
הטהרה יערך את הנרות לפני ה' תמיד" (ויקרא כד, ד).
בעת המודרנית נפרדה המנורה מן הנרות, וקיבלה
בת לוויה חדשה מן השורש נ.ו.ר: נורה.
שם נוסף מהשורש נ.ו.ר הוא לפרח **נורית**: כאשר

חג החנוכה נקרא גם **חג האורים**, חג האורים וחג
האורות בזכות המנורה שהודלקה מחדש לאחר
שיהודה המקבי טיהר את בית המקדש.
הפעם הראשונה שנתקלים בשם "חג האורים" הוא
בכתבי יוסף בן מתתיהו המכנה את החג בשם זה.
ומהמאה ה-19 יש המאמצים שם זה. האם הכונה
לרבים של המילה אור או רבים של המילה אור (אש
נור)?

כשיוסף בן מתתיהו נותן את השם חג האורים
(בחולם מלא) הוא מסביר זאת ביוונית "אנו חוגגים
את החג הזה מן הזמן ההוא עד ימינו אנו, וקוראים
לו 'חג האורים' או 'חג הנרות', מכיוון שהאפשרות
לחיות על פי דתנו ניתנה לנו באופן כה בלתי צפוי,
כמו ברק אור הבא פתאום." (על פי יוסף בן
מתתיהו, קדמוניות היהודים, ספר י"ב, ז').
נכון שהיום צורת הרבים של אור היא **אורות**, אך
בספר תהילים אנו קוראים "לעשה אורים גדלים כי
לעולם חסדו" (תהלים פרק קלו פסוק ז).
כיום נהוג לכנות את החג גם כחג האורים, כלומר
'חג האש' – שהרי אור פירושו 'אש', יתכן שתהלוכת
הלפידים שנשאו בחג זה יחד עם מרוץ הלפיד
שהגיע ממודיעין לשאר אזורי הארץ השפיע על
השם.

מהשורש א.ו.ר. אנו מכירים את המאור. המאור
הוא מקור של אור "את שני המארות הגדלים את
המאור הגדל לממשלת היום ואת המאור הקטן
לממשלת הלילה ואת הפוכבים" (בראשית א, טז).
המאורות הגדולים הם השמש והירח.
עם השורש א.ו.ר אנו מכירים את הצירופים: חשד
לכאורה, ואת **לאור** ההצלחה,
חשד לכאורה, יש חשד ממשי ויש חשד לכאורה.
יש ראיות ממשיות ויש ראיות לכאורה. חשד
לכאורה- חשד ממבט ראשון, קודם שנחקר העניין
לעומקו. עדין **האור** לא חשף את כל הראיות,
הראיות הן ממבט ראשון.
לאור ההצלחה, 'לאור' היא מילת קישור חדשה
בעברית של ימינו. משתמשים בצירוף זה רק
כשהתוצאה חיובית: "לאור ההצלחה נרחיב את
פעולת התרבות במועדון". אין להשתמש במילה זו

אור לכבוד חנוכה - המשך

נקבעו שמות עבריים לצמחי ארץ ישראל בראשית המאה העשרים, חודש השם **נורית** הן על פי השם הארמי נוריתא (שמקורו אינו ברור), הן בהתאמה לאחד ממיני ה**נורית** הנפוצים והבולטים בארץ – נורית אסיה – הפורחת בצבעי **האש: אדום, צהוב וכתום**.

השורש נ.ו.ר משותף לכמה מן הלשונות השמיות. המילה הארמית נור מופיעה שבע-עשרה פעמים בספר דניאל, בין השאר בצירופים **נהר די נור** ('נהר של אש' ויש מפרשים 'אור של אש') ו**שביבין די נור** ('שביבים של אש'). דומה להם הצירוף **זיקוקין דינור** הנזכר בתלמוד. פירושו המילולי הוא 'ניצוצות של אש', האות ד' בארמית מקבילה למילת היחס **של**. כלומר זיקוקין של אש. בימינו ביטוי זה משמש במשמעות חדשה: אורות צבעוניים המתפוצצים באוויר בטקסים חגיגיים.

שלוונסקי בספרו "אני וטלי בארץ הלמה" כותב הלמה הראשון: למה זה נקרא חמסין? "שוב ישבנו אז בשנים, (הוא ונכדתו טלי) והיום הוא **יום-די-נור**, יום חמסין, עת בשמים הנחתום מבעיר תנור". (יום של אש, יום חם מאוד, חמסין). יש המשוייכים את השורש נ.ו.ר אל השורש נ.ה.ר. אליו שייכת המילה המקראית **נהר** (איוב ג, ד) שפירושה 'אור' חזק' נהר גם במשמעות זרח, "הביטו אליו ונהרו, ופניהם, אל-יחפרו" (תהילים לד,ו). בלשון חז"ל נהיר ('בהיר', 'ברור'), כלומר מוסיפים אור לדבר והוא נעשה ברור. ובעברית החדשה נהירות ('בהירות'), היא ידיעה ברורה לחלוטין, הנהיר ('הבהיר') ועוד. יש הקושרים לשורש זה את המילה מנהרה הנזכרת ב (שופטים ו, ב'): "מפני מדין עשו להם בני ישראל את המנהרות אשר בקהרים ואת המערות ואת המצדות". וכותב רד"ק בפירושו ל"מנהרות": "כמו מערות, ויש להם חלון למעלה שתכנס ממנו האורה ומפני זה נקראו מנהרות".

לשורש נ.ה.ר שייך גם הביטוי **לשון סגי נהור** (דברים הנאמרים באירוניה ובכוונה מהופכת) כשמכנים משהו "יהודי כשר" בלשון סגי נהור (ההפך ממה שהתכוונו) הכוונה ליהודי מומר או מתבולל. על פי הכינוי הארמי סגי נהור (מילולית: 'רב אור') שניתן לאדם עיוור.

לאור הנהר/ נתן יונתן

וכך האיש יצר את דמות הנהר:

מן החמר לקח לו חלב רך וחור

ואל תזכור את פתיל חיו חבר

ואז היה הנהר שלם.

באש קטנה הדליק אותו וכמו אדם:

תמיד עד תם בער בחושך לאטו,

לוהט ומתהבהב כמו נשמת הרוח הנושב.

אוהב את מעגל הפרפרים,

זולג החלב פדמעות על הספרים,

על שלחנו של המשורר.

חיל באהלו את המכתב גומר.

ובליל סער מאחר,

כשקעמים נופלים בחשכה ולא רואים שמים,

לא פוכב זוהר,

אז מדליקים את שארית הנהר

ויש תקוה שהעולם ישוב ויתבהר.

(נתן יונתן, שירי עפר ורוח, מרחביה, 1965)

בימים אלו מחפשים אנו את התקווה באור הנרות, מה פירוש הביטוי? הביטוי 'לחפש בנרות' מופיע פעם אחת בתנ"ך בנבואת פורענות קשה של הנביא צפניה. "והיה בעת ההיא אֲחַפֵּשׂ אֶת יְרוּשָׁלַם בַּנְרוֹת וּפְקַדְתִּי עַל הָאֲנָשִׁים הַקֹּפְאִים עַל שְׁמֵרֵיהֶם הָאֲמָרִים בְּלִבָּם: לֹא יֵיטִיב ה' וְלֹא יִרַע". (צפניה א יב') אלוהים מחפש אותם אנשים הקופאים על שמריהם, אינם נוקטים עמדה, חוזרים ובוחרים לא להתערב, לא להשמיע קול ולהאמין שכיוון שהם אינם עושים טוב ולא רע, גם אלוהים לא ייטיב עמם ולא ירע, הפסוק הבא לא משאיר מקום לדמיון: והיה חילם למששה ובתייהם לשממה ובנו בתים ולא ישבו ונטעו כרמים ולא ישתו את ינם (שם, יג). רש"י מפרש ביטוי זה: אדקדק בעונותיהם.

היום אנחנו משתמשים בביטוי זה לחיפוש מדוקדק וביסודיות ולא דווקא בהקשר של חטאים ועוונות. "חיפוש בנרות שמזכיר צפניה ייתכן ואור הנהר גם מעמיד בפנינו את האתגר לחפש בתוכנו את הלהבה היציבה, הממוקדת, את האור הרך והנקי, שבעזרתו נוכל לסמן לעצמנו את המשימות שלנו. ייתכן שהחיפוש בנרות יעורר אותנו מחדש לנקוט עמדה ולעשות מעשה שלא כאותם ה'הקפאים' על שמריהם המתגדרים בחוסר מעורבות ובחוסר מעש"¹.

מאחלת חנוכה שקט ומואר

הצסה זילברמן אבירם

פגישה אישית עם

רונית שידלובסקי

ילדות

עברנו 13 דירות עד שבשנת 1991 הגענו לגור ברעות, זמן קצר מיום הקמת הישוב. עד שהגענו לרעות הייתי מורה במקומות השונים בהם גרנו. כשהגענו לרעות ביקשתי להיות גננת כי בעיני העבודה עם הילדים הרכים היא יצירתית יותר. ברעות התחברתי מאד לגינה בבית שלנו. כשאני מתעוררת בבוקר – סיור בגינה. חוזרת מהעבודה ישירות לגינה, וכך זה כל יום עד היום.

לאחר 22 שנים בתפקידי פיקוד ומטה בחיל השריון ויום לפני שקיבל את דרגת האל"מ (אלוף משנה), שמחה קיבל הרעלת קיבה רצינית שפגעה לו בלב לב ואחר כך גם בכליה. שמחה נהיה נכה צה"ל. אח שלו תרם לו כליה שתפקדה היטב יפה 10 שנים.

מאז שהפך לנכה צה"ל שמחה החליט להקדיש את חייו להתנדבות בקהילה ונתן את כל כולו. שמחה הקים את "ליונס מודיעין" שהוא מועדון חברתי התנדבותי עצמאי אחד מתוך 24 מועדונים בארץ, המהווים חלק מהארגון הבינלאומי של מועדוני ליונס שבו חברים כמיליון וחצי מתנדבים בכל רחבי העולם. "ליונס מודיעין" מונה 38 חברות וחברים התורמים כ-3,500 שעות התנדבות קהילתית בשנה המשולבים בחיי חברה של חברי המועדון. תחומי התנדבות: סיוע לתושבי העיר בשעת חירום, סיוע לחיילות וחיילי צה"ל (במסגרת הזאת אנחנו מכינים כריכים לחיילים כל פעם בבית של מתנדב אחר,

המשך בעמוד בא

אבא ואמא ילידי עירק. אבא היה שם איש אמיד וכשעלו לארץ ב-1950 הוא הצליח להעביר לכאן כסף והקים בארץ מאפייה מצליחה כמו זו שהייתה לו בעירק. גרנו בשכונת מנשיה (צפון יפו), הורים ותשעה ילדים, חיינו ברווחה ובאושר ואז... אבא חלה בסרטן ונפטר. העסק חרב ונשארנו חסרי כל. ממש "מאיגרא רמה לבירה עמיקתא". פיזרו אותנו בין סבתא וסבא ודודים, אחים של אמא. בהמשך ארבע מאחי עברו לגור בקיבוצים במסגרת עליית הנוער ואני עם אמא ואחיותיי עברנו לגור ביפו ב"דיור ציבורי". המצב הכלכלי היה קשה. בחופשיים מבית הספר עבדתי כדי לעזור בכלכלת המשפחה. יחד עם זה הייתי גם בתנועת הנוער "השומר הצעיר". לא יכולתי לצאת לפעילויות יקרות אבל אני זוכרת היטב מחנות עבודה בקיבוצים כחוויה טובה. כשהייתי בת 16 הכירו לאמא שלי בן זוג, לי היה מאד קשה לקבל את זה, להבין את כניסתו של זר למשפחה. כעסתי וחיכיתי בקוצר רוח לגיוס שיוציא אותי מהבית בלשכת גיוס ביקשתי בסיס סגור. הציב אותי בבית הספר לשריון בג'וליס.

שמחה

ב-1976 הגיע לבסיס קצין מרגמות. הוא היה מביא למשרד שלי דוחות שהייתי צריכה להעביר הלאה והיה מתעכב במשרד, מפטפט איתי. יום אחד אמרתי לו, שמחה אתה לא צריך להביא את הדוחות בעצמך תשלח אותם אלי עם חייל, הוא אמר לי שהוא לא סומך על החיילים, רוצה להיות בטוח שהדוחות מגיעים אלי. לבסוף הבנתי שהוא מחזר אחרי. נהיינו זוג, כל המשך השירות היינו ביחד, אני נשארתי בתורנויות שלו והוא נשאר בתורנויות שלי וכך גם כל הזמן הפנוי שלנו היינו יחד, לא נפרדנו אפילו בסופי שבוע. רק בחגים, נסע כל אחד אל בית הוריו.

מיד לאחר שחרורי נישאנו וביחד עם הילדים שנולדו לנו נדדנו, לפי התפקידים הצבאיים של שמחה, בישובים בארץ, קיבוצים, בסיסי צה"ל. מהחתונה

רונת שידלובסקי – המשך

הצלחתי להשיג 1,500 כובעי צמר ועוד), סיוע בשירות רפואי לניצולי שואה, קיום פעילות תרבותית קהילתית, תמיכה בקשישים ונזקקים, ליווי נוער בסיכון, סיוע למתמודדים במחלת הסרטן, סיוע לעיוורים ועוד. במשך השנים שמחה היה אחד מנשיאי ליונס.

בשנת 2018 שמחה גם הקים במודיעין וניהל (עד יום מותו) את שלוחת מודיעין של ארגון נכי צה"ל. שלוחת מודיעין מונה כיום למעלה מ-1,000 נכי צה"ל והיא מיסדה את פעילותה בביתה החדש בשכונת מוריה בעיר. השלוחה נותנת לנכי צה"ל סיוע בטיפול במיצי זכויותיהם מול משרד הביטחון, מפעילה מועדון חברים הנותן חוגי העשרה ופנאי, הרצאות מעניינות, טיולים ברחבי הארץ ועוד... השלוחה מתפעלת על-ידי מתנדבים שחלקם נכי צה"ל, הפועלים למען השלוחה ללא שכר ומכל הלב.

המוטו של שמחה היה 'תן שעה למען האחר', אך בפועל הדוגמה האישית שלו הייתה לתת 12 שעות, שישה ימים בשבוע למען הקהילה. שמחה "בילה" אלפי שעות עם קשישים ובני נוער, והפעיל מערך של מאות מתנדבים, איש נדיר.

כדי להשלים את היחד שהחסרנו כששמחה היה בצבא, אז בין ההתנדבויות שלו בילינו הרבה ביחד בארץ ובעולם. ביקרנו במקומות רבים באירופה, בארצות הברית, קנדה, אלסקה הוואי ועוד.

שמחה נפטר כתוצאה מסיבוכי מחלת הקורונה. להלן קישור לסרטון הנצחה של שמחה שידלובסקי <https://youtu.be/GPl0aGsQ8vk>

אני ממשיכה את דרכו של שמחה בשלוחת מודיעין של ארגון נכי צה"ל בכך שאני משמשת יד ימינו של ישראל שפילמן מנהל השלוחה. אני שומרת על המקום, דואגת שכל דבר שמשמשים בו יוחזר למקומו וגם מתאמת כניסה עם כל מי שמשמשת במקום.

לבד

כששמחה היה חי, הבית שלנו היה שוקק חיים, התקיימו בו פגישות בוקר, פגישות צהריים ופגישות ערב, תמיד היו פה עוד אנשים. בקורונה, מכיוון ששמחה היה בסיכון, סגרתי את השער, אף אחד לא הגיע, גם לא חברים, יחד עבדנו בגינה, שוחחנו, אלו היו ימים נפלאים של יחד זוגי. בדיעבד מסתבר גם ימים של פרידה. שמחה חלה בגל הרביעי ולאחר כשלושה שבועות נפטר.

בגלל ששמחה היה הרבה שנים בצבא, אני אישה עצמאית. לבד, מכרתי את האוטו של שמחה וקניתי חדש, אני יודעת לתקן תקלות קטנות אפילו במערכת הטפטוף בגינה. לבד רכשתי דירה כי החלטתי לעזוב את הבית הגדול עם הגינה הגדולה ברעות ולעבור לדירה קטנה במודיעין. אם אני רוצה משהו אני משיגה אותו.

נדבקתי ברוח ההתנדבות של שמחה. כל בוקר כשאני מתעוררת אני חושבת למי אני יכולה לסייע היום. נכון לעכשיו אני מחוברת למישהי שהבן שלה נהרג והיא מטפלת בארבעת ילדי, נכדיה. בימים אלה הצטרפתי לקבוצה שמארגנת טיולי ג'יפים לנכי צה"ל הצעירים מהמלחמה הנוכחית.

מכיוון שבימי החול, שמחה היה בצבא, שבת בבית שלנו הייתה קודש הקודשים. קבלת שבת לכל המשפחה ואם היה נשאר בבסיס, היינו נוסעים אליו. מאז שנפטר יום שישי הוא היום שלא קל לי בו. התחברתי לחברות שגרות לבד, אלמנות, גרושות רווקות ובימי שישי כשהמשפחה לא מגיעה, או שאני מזמינה אותן אלי או שאני מוזמנת וביחד מתארגנות לארוחת שבת.

מלבד ההתנדבויות אני עושה ספורט: יוגה, פלדנקרייז, שחייה – כל תחום שאפשר.

האושר שלי

לירז נולדה שנה אחרי הנישואים, היא הייתה קצינה בצבא וסיימה תואר בכימיה. בעלה גם הוא היה קצין ושניהם היו פטריוטים של מדינת ישראל. אבל עכשיו הם גרים בארצות הברית יש לה שם עסק גדול ומצליח.

המשך בעמוד הבא

רונית שידלובסקי – המשך

אחרי 6 שנים נולד צח ילד שקט וחכם, גרנו אז בשיכון משפחות של בסיס חיל האוויר בעובדה. צח העריץ את אבא הקצין וכבר בגיל שלוש הוא הודיע לנו שכשיגדל הוא יהיה מפקד ואכן היום הוא מ.פ. במילואים בשריון, וגם דוקטור לכימיה.

שי, הבן הצעיר שלנו היה ילד אנרגטי ושובב, סקרן וחוקר. הלימודים לא עניינו אותו. בחטיבה שוש לבנת הנפלאה הייתה מורתו. אחרי שלא הצלחנו להכניס אותו למסגרת החלטנו לשחרר, מצד אחד עזבנו אותו לנפשו, מצד שני השקענו בו ככל יכולתנו. בשלב מסוים הוא נכנס חזק בלימודים בתיכון הוא התחיל מתמטיקה ל-3 יחידות, עבר ל-4 יחידות וסיים ב-5 יחידות. בצבא הוא היה מפקד טנק. בלימודים הוא סיים בהצטיינות הנדסת מכונות וממשיך ללמוד באופן עצמאי פיסיקה באוניברסיטה הפתוחה. היום הוא עובד ב"נטפים" ומצליח מאוד. במסגרת המילואים הוא הגה רעיון לבניית גגון לטנקים, גייס את חבריו וביחד בנו את הפרויקט. במסגרת עבודתו הוא השיג ליחידה שלו תרומה נכבדה מנטפים.

באופן כללי אני מאד עסוקה, בהתנדבויות, בספורט וגם בבילוי עם חברות איתן אני גם נוסעת לחו"ל (בקרוב ויטנאם-קמבודיה). בסך הכול מאד נהנית מהחיים וכיף לי.

משל העצים - נילי טקסהסי הרפז

לפני שנים רבות מאד
בשנות התנ"ך הרחוקות
הלוח הזמנים למשח עליהם מלך
שיהיה להם מנהיג ומורה דרך.

פנו אל הזית, הגפן והתאנה,
כלם מציינים ויודעים המלאכה,
ובקשו: מלכו עלינו, אנו זקוקים למנהיג,
שיוביל, ישפט, יאחד וגם יחליט.
אך העצים המכבדים עתירי הזכויות
סרבו בנימוס וותרו על ההצעות.

בצר להם, פנו העצים לאטד הקוצני,
עץ חזק, שתלטן, בעל פרי לא איכותי.
הלה הסכים מיד להצעה הנדיבה
אך אים כי כל בקרת תגרר תגובה קשה.
"בואו חסו בצלי ואם אין" - הוסיף בגאון,
"תצא אש מהאטד ותשרף את עצי הלבנון."

הספור הזה אולי לא היה ולא קרה באמת,
אולם הוא משל לדור מנהיגות ההולך ופוחת,
ל"חברה הטובים" היושבים "בין המשפתיים"
מצקצקים בלשונם פאלו: מה יום מיזמים?
משאירים את המרחב לקוצים ודרדרים
ההורסים ומשתלטים על חלקת האלהים.

ימי התנ"ך לא ישובו עוד לבטח
אך האטדים ימשיכו בכל דור להבעיר את השטח.
אם לא נשמר ונשגן את הלקח,
נאבד את מה שיש לנו, לנצח.

מי שיצא בימים אלו לטבע יוכל לראות את ראשוני עלי הרקפות מבצבצים. לרקפת שמות רבים בתרבות העממית: "נזר שלמה", "מקל הרועים", ו"סבון הרועים". השמות ניתנו לה בשל יופייה שובה הלב ובשל שימושיה הרבים ברפואה ובאוכל העממיים. הרקפת מגדלת צמח שופע בעלים ופרחים, היא חיה בתנאים קשים של סלעים וטרשים, ואת 'ילדיה', בני הדור הבא, היא דואגת לגדל בקרבתה. קשה להישאר אדיש למראה משטחי הרקפות המדהימים, המעטרים את ארצנו ביופיים ומרשימים בגודלם, מעין 'קבוץ' גדול, החי בשלום ובשלווה!

יחד עם זאת, לכל רקפת ייחודיות משלה המתבטאת ברקמת העלה המגוונת או בגוון ורוד מיוחד האופייניים רק לה. בואו נצא לטבע אל מרחבי הרקפות ונלמד מהן את טעם הצניעות, התמודדות עם קושי, ואת עוצמת היחד, המחבקת בתוכה גיוון ושונות.

רקפת מצויה *Cyclamen persicum*

ציר שרה"א אורן ואוריה אורן - יוצרי הוטני

מתחת לפלע צומחת לפלא

רקפת נחמדת מאוד,

ושמש מזקרת נושקת, עוטרת,

עוטרת לה קתר נרד!

מתוך שירו של ליון קפניס "רקפת"

לאחר ההבשלה (cycle = מעגל באנגלית), תכונה משותפת לכל מיני הסוג.

בישראל נפוץ ביותר המין – **רקפת מצויה**. למין זה כותרת גדולה ביותר, הפורחת משך תקופה ארוכה, תכונה שהפכה אותו לצמח אטרקטיבי לגינון. כיום ניתן לפגוש בזני רקפות בשלל צבעים מאדום ועד לבן, ובעלי גודל פרח שונה שפותחו. משך הפריחה של פרח רקפת בודד הוא כשבועיים. זהו פרק זמן ארוך למדי יחסית לצמחי הבר של הארץ, שחלקם פורחים במשך יום אחד (כמו הדס – ראה צמח חודש תשרי) ורובם משך יומיים-שלושה. מקובל להסביר כי משך פריחה ארוך 'מפצה' על מיעוט ביקורי מאביקים, עובדה המתאשרת בהתבוננות ממושכת בפרחי רקפת.

מחקר מעניין שנערך על ידי ד"ר רחלי שוורץ-צחור (גן הנדיב) בשנת 2001 בקרב רקפות באזור הכרמל, מספר כי המאביק היעיל ביותר של הרקפת הוא עש מהמין *Micropterix berytella* מין עש קטן, בעל גפי פה לועסות, בניגוד לגפי פה מוצצות, המצויות אצל רוב העשים. העש ניזון מגרגרי האבקה של הרקפת, ומאביק אותה תוך כדי כך. בנוסף, העש נוהג להזדווג בפרחי הרקפת, מטיל עליהם ביצים, וגם מוצא בתוך הפרח הגנה בימי החורף הקרים ומהגשם הצולף.

המשך בעמוד הבא

לא כל צמח בעולם זוכה לכבוד ייחודי בדמות 'אגודת ידידים' ואוהדים! לכבוד מסוג זה זכתה הרקפת, וחברי אגודת The Cyclamen Society הציבו כמטרה ללמוד, לשמר ולפתח זני רקפות. **רקפת מצויה** (Cyclamen) נמנית על משפחת הרקפתיים. לסוג רקפת תכונות ייחודיות; הוא בעל פרח נטוי כלפי מטה בגווני לבן-ורוד-סגול, והעלה בעל דגם עורקים ייחודי בגווני ירוק-לבן. בסוג רקפת 17 מינים, שתחום תפוצתם בארצות הים התיכון, ובארץ, באזור ים-תיכוני, בבתות ובחורשות. הרקפת פורחת מכסלו ועד ניסן (דצמבר-אפריל). השם הלטיני, Cyclamen, מרמז על סלסול עוקץ הפרי.

רקפת – המשך

התאמה זו בין העש לרקפת, מהווה דוגמה לאבולוציה משותפת, לפיה שני הצדדים מרוויחים. עם זאת, עולה השאלה – מדוע לרקפת פרח גדול יחסית (2.5-3.5 ס"מ) לעומת גודלו הצנוע של העש המאביק (כ-4 מ"מ)?

התשובה טמונה כנראה בפרק מעברה של הרקפת, הקרובה ודומה לסוג Dodecatheon שוג זה מואבק ב'האבקת זמזום' (Buzz pollination) 'לפיה חרק, לרוב מן הדבוראים, רוטט בכנפיו בתדר מסוים, הגורם לגרגרי האבקה להתפזר ולהיחזק בגוף החרק, לקראת מעבר לפרח אחר. מחקרים הראו כי גם ברקפת קיימת 'האבקת זמזום', אם כי בתדירות נמוכה. מכאן, עולה ההשערה כי יתכן שבעבר הואבקה הרקפת בעיקר ב'האבקת זמזום', על-ידי חרק שנכחד.

הפרח נישא על עוקץ ארוך המתכופף בקצהו. עלי הכותרת של הפרח נטויים כלפי מעלה, בעוד האבקנים והעוקץ נוטים עם העוקץ מטה. מבנה מיוחד זה מאפשר לעלי הכותרת להגן על גרגרי האבקה הגנה מפני הגשם.

עם הבשלת הפרי, בעל צורה כדורית המתחדדת בקצה, מתכופף העוקץ עד לאדמה והפרי ננעץ באדמה עם זרעיו הקטנים, ונובט בשנים הבאות. מצב זה יוצר שילוב בין-דורי של רקפות רבות במרחב אחד, לכדי מרבדים מרשימים המוכרים לנו בשמות 'גבעת הרקפות' שליד קבוץ גלעד שבהרי מנשה ובינות לאורנים בנאות קדומים.

בשנת 2007, לקראת תערוכת צמחים שנערכה בסין, נבחרה הרקפת כ'פרח הלאומי', לייצוג צמחי הארץ. יחד עם החיבה לפרח יפה ומיוחד זה, יש

מקום לשאול מדוע בחר 'ועד הלשון' את השם **רקפת**, שאינו אלא עברות לשמה הערבי 'רקף', שפירושו שלג ראשון, בשל צבעה הבהיר. בנימוק לבחירת השם, צוין כי מקור השם בסורית, (6) אילת השחר הראובני, אחות נגה הראובני, מייסד נאות קדומים, הסבירה את מקור השם בפקעת המרשימה של הרקפת, המזכירה בצורתה קרקפת. אפרים וחנה הראובני בקשו לכנות את הרקפת בשם העממי 'נזר שלמה', שהיה נפוץ בארץ, שם המצביע על הדמיון של הכותרת לכתר ומעיד על אגדה עממית, המספרת כי שלמה המלך, בחר בכותרת הרקפת, הצנועה ומרכינת ראש כדוגמה לכתר שלו. כפי שמעיד 'ילקוט הצמחים', שפורסם בשנת תר"ץ – 1929, נקבע בסופו של דבר השם 'רקפת'

פרט ל'רקף', יש לרקפת שמות נוספים בערבית, המעידים על שימושיו, בין השאר, צבונת אָל רָאעִי ('סבון הרועים'). בפקעת הרקפת חומרים ספונגיניים = מקציפים, היכולים להוות תחליף לסבון. אחד החומרים מכונה 'ציקלמין' והוא נגזר מהשם הלטיני של הצמח. הרועים נוהגים לחתוך פקעת ולשפשף בה בד שהרטיבו קודם לכן.

יש בה ברקפת תכונות רבות שיש לנו זכות ללמוד; היא מגדלת צמח חסון עתיר עלים ופרחים, היא חיה בתנאים קשים של סלעים וטרשים, אך יכולה להם! ומשאירה את 'ילדיה', בני הדור הבא, בקרבתה. אין אחד הנשאר אדיש למראה הפורש משטחי רקפות מדהימים ביופיים ומרשימים בגודלם, מעין 'קבוץ' גדול, החי בשלום ובשלווה!

יחד עם זאת, לכל רקפת הייחודיות שלה ברקמת העלה המגוונת או בגוון ורוד אופייני. ואולי עם התרגש עלינו מערכת בחירות סוערת, כדאי לכל פוליטיקאי לצאת אל מרחבי הרקפות וללמוד מהן את טעם הצניעות, התמודדות עם קושי, ואת עוצמת היחד, המחבבת בתוכה גוון וְשֹׁנוֹת, כאילו רומזים לנו: הי, אנחנו בכל זאת עם אחד!

לכולנו – חודש טוב וגשמי ברכה בעיתם

מילים וצילומים יוסי וויס

איתן מרקו הוא לא סתם אקורדיוניסט

איתן מרקו הוא לא סתם אקורדיוניסט,
 בחיכוך השובה וצניעותו הרבה
 אל לבו הוא אותנו מכניס.
 תנו לו לנגן בקבלות שבת,
 מול מפנים ושאר ארועים,
 והוא את לבכם יפעים.
 מרפרף עם אצבעותיו על שחרים ולבנים,
 בקלילות ובמימנות –
 כמו היה זה משחק ילדים.
 אקורד פתיחה לכל שיר... ויוצאים לדרך
 כה הוא מוביל אותנו אל דרך המלך
 של כל שיר, זמר ופזמון,
 ולא נותר לנו אלא לומר לו תודה – והמון !!

מפח נבראת ולפח השלכת

קינה למכונת אהובה
 דרכנו נפגשו ביום שעלית לראשונה על הכביש.
 רים הניילונים - שהסרתי בהנאה
 ביום שקבלתי אותך,
 התחלף במרוצת השנים
 ברים של זעה ואבק בדרךכים.
 קבלת ממני את כל הדרוש לך
 (טפולים, דלק ושמיים) – ובזמן !!!
 ואת בתמורה שרתת אותי ב
 נאמנות ובציינות.
 גמאנו יחדיו מאות אלפי ק"מ
 לארצה ולרחבה של הארץ -
 ואת עמדתך בכך בכבוד –
 ללא טרוניות וללא תקלות,
 היית שותפת סוד לשיחות הסלולאריות שלי
 ולשיחות עם שותפי לנסיעות,
 ובכלל... היית הרבה יותר רגועה ממני!
 כל אימת ש"הטורים עלו לראשי" בדרךכים –
 לאור הפקקים ונהגים כאלו ואחרים,
 המשכת את ב"טורים" הרגילים שלך...
 ולא אבדת את שלוותך.
 כמדי שנה, לקחתי אותך גם השבוע
 למבחן הרישוי השנתי, וראה זה פלא...
 לראשונה בחייך – לא עמדת בו...
 ועל מה? ... "נורית מספר רישוי הרקב
 הייתה שרופה" – זהותך הוחשקה ...
 כאלו מישהו מלמעלה מאותת לך,
 די, עבר זמנך:
 זהו...
 תם הרומן בינו
 מכונת פורד פוקוס פסופה יקרה.
 היי שלום מכונתי היקרה,
 נוחי פגרוטאה בשלום

חידוש העבודה בבית המקדש על ידי החשמונאים

על אף הקשיים שהיו באספקת צמחי הקטורת | ג'יזה און

גם הפרי היחידי משבעת המינים שקוטפים אותו אחרי סוכות לקראת חנוכה, ויש מלאי זיתים ליצור שמן.

לעומת הזית צמחי הקטורת אינם גדלים באזור הים תיכוני, ויותר מכך (כפי שכתבתי במאמר של רעיתון של חודש חשון) הם גדלים באופן טבעי רק בשני מקומות בעולם: בדרום-ערב ובצפון-סומלי. הסיבה לתפוצתם המוגבלת היא גיאולוגית - ניתוק חצי-האי ערב היווצרות הים-האדום ורצועה הררית לאורך חופו - מתימן עד עומאן. במרכזו שקעו בעידן הרביעון מרחבי חולות של מדבר קיצוני. מונסון חורפי ומונסון קיצי, עם ממוצע גשמים של כ-800 מ"מ לשנה, יצרו על המדרונות ההרריים מערכת אקולוגית גשומה, שהיוותה את בית-הגידול המיוחד למשפחות עצי השיטה השיחיות ששרפיהן היוו את מקור המור והלבנה, אותם כנראה הביאה מלכת שבא לשלמה המלך.

נשאלת השאלה כיצד חידשו הכהנים את הקטורת עפ"י המתכון שכתוב בספר שמות, כאשר מיני הצמחים גדלים אלפי ק"מ מירושלים והובאו אליה בשיירות בנות חודשיים מאזורי תפוצתם.

"יאמר יהוה אל-מִשֶׁה קח-לךְ סמים, נָטֵף וְשֶׁחֶלֶת וְחֶלְבֵנָה, סמים, וְלֶבְנֵה זָכָה: בַּד בָּבַד, יְהִיָּה. וְעָשִׂיתָ אֹתָהּ קִטְרֶת, רֶקַח מַעֲשֵׂה רֶקַח, מִמֶּלַח, טְהוֹר קָדֹשׁ" (שמות ל', ל"ד ל"ה), להבנת טיהור הקרבת הקורבנות ננסה לעמוד על הקשיים שהיו באספקת צמחי הקטורת והדרכים הקשות שדרכם הגיעו תוצרי צמחים אלו לירושלים.

לפני ביות הגמל תפוצת המשקעים במזרח-התיכון התוותה את דרכי שיירות החמורים, הפרדים והסוסים לאורך שולי הסהר-הפורה. התפתחות שיירות גמלים בסוף האלף השני לפנה"ס היוותה מהפכה תעבורתית, שפתחה צירים-ישירים-חוצי-מדבר, מן המפרץ פרסי ומדרום-ערב שקצרו את משך דרכם של השיירות הנושאים את מטעני השרף של הבשמים והקטורת לירושלים והים-התיכון אל יון ורומא לזמן שבין חודש לחודשיים.

כתובת אשורית מימי תגלת-פלאסר הראשון, מלך אשור מדווחת על ציר שיירות חוצה מדבר מן הפרת

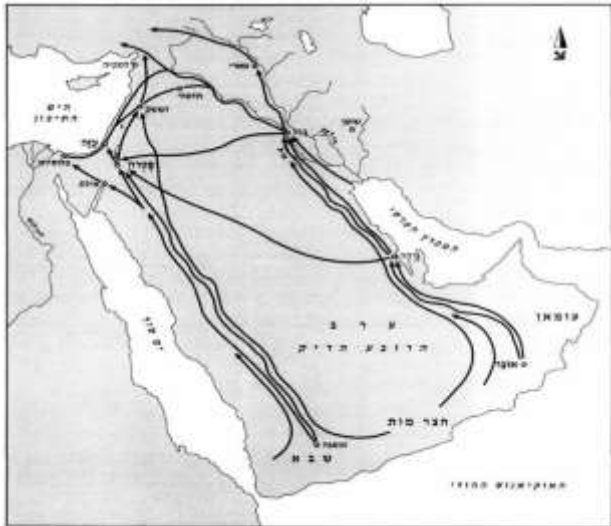
ויביאו את המנורה ואת מזבח הקטורת ואת השולחן להיכל: ויקטרו על המזבח. האם יכלו הכהנים לקטר על המזבח נָטֵף וְשֶׁחֶלֶת וְחֶלְבֵנָה, סָמִים, וְלֶבְנֵה וְלִקְיִים את הפולחן ככתוב בספר שמות?

המקדש בחיי הדת ובעבודת האלוהים היה יסוד באמונה הדתית. חשיבות המקדש באה לידי ביטוי גם בספר מכבים א' "ויבוא (אנטיוכוס, אחר הכותו את מצרים) אל המקדש בגאווה ויקח את מזבח הזהב ואת מנורת המאור ואת כל כליה, ואת שולחן המערכת ואת הקשוות ואת המזרקות, ואת כפות הזהב, ואת הפרוכת, ואת העטרות, ואת עדי הזהב שלפני ההיכל, ויפצל (קילוף הזהב והכסף מחלקים במקדש) הכל" (מקבים א' כ"א-כ"ג, ל"ז-ל"ט, מ"ה-מ"ו, נ"ד).

על אף שבירושלים שלט חיל המצב הסורי והמתייוונים מתומכי מנלאוס קורא יהודה המכבי לטהר את המקדש ונוקט בפעולה צבאית מוגבלת כדי להשתלט עליו "ויצו יהודה להילחם באנשים אשר בחקרא, עד אשר יטהר את המקדש" (מק"ב א' ד', מ' -מ"א).

"ויאמר יהודה לאחיו: הנה הוכו אויבנו נעלה-נא לטהר את המקדש ולחוננו.... "ויבחר כהנים תמימים חפצים בתורה ויטהרו את המקדש ויציאו את אבני השיקוץ למקום טמא ויקחו אבנים שלמות על פי התורה ויבנו מזבח חדש כראשון: ויבנו את המקדש ואת פנים הבית ואת החצרות קדשו: ויעשו כלי קודש חדשים ויביאו את המנורה ואת מזבח הקטורת ואת השולחן להיכל: ויקטרו על המזבח ויעלו את הנרות אשר במנורה ויאירו בהיכל: וישימו על השולחן לחם ויורידו את הפרוכת ויכלו את כל המעשים אשר עשו" (מק"ב א' ד', מ"ב-נ').

עם הכניסה לבית המקדש הדליקו את המנורה בשמן זית טהור שנשמר בפך החתום ע"י הכהן הגדול. סביר להניח שאת שמן הזית ניתן היה לספק לעבודת הקודש די מיידית היות שעצי זית הבר (זית אירופי) וזית התרבותי גדלים בארץ באזור הים תיכוני ההררי. במשך אלפי שנים היה הזית אחד הגידולים החקלאיים החשובים בארץ ישראל. הוא

אלטנות דרכי הנתיבים בצפון חקירות

קשיים באספקת קטורת - המשך

התיכון אל דרום-סוריה, תדמור-פלמירה וארץ-ישראל (1078-1160 לפנה"ס). גמל דו-דבשתי מופיע באבוליסק של שלמנאסר השלישי (824-859 לפנה"ס). הרודוטוס בשנת 448 לפנה"ס מדווח על שווקים שבין קדיטיס (עזה) ויניסוס (חאן יונס?) המופעלים בזכיון על-ידי "ערבים חופשיים ממס" לשלטון הפרסי. נראה, שרשת שיירות-המדבר התמסדה סביב המאה ה-10 לפנה"ס ונמשכה עד לתקופה הרומית-ביזנטית (המאות ה-2-7 לספירה), תקופה ארוכה שבה נכללת גם התקופה החשמונאית בה טיהר יהודה המכבי והכהנים את ביהמ"ק.

הידע וההבנה על מסעם של שיירות המדבר בעת העתיקה מבוסס על ספרה של כריסטינה פ. גראנט : 'המדבר הסורי' (Grant C.P. The Syrian Desert, 1937), שחקרה את תבנית שיירות המדבר ארגון, מבן וצורת תנועתן מסוף האלף השני לפנה"ס. שילוב מחקרה עם המקורות היוניים-רומיים של כתבי סטראבו, דיודורוס (90 – 21 לפנה"ס), פליניוס (23 – 79 לסה"נ) ופלוטארך (125-46 לסה"נ) מחזקים את ההבנות האם יכלו הכוהנים לחדש את הקטורת עפ"י הכתוב בספר שמות.

הכנות ליציאה ושלב ההתארגנות – נמשכו עד חודשיים-שלושה. זמן זה נדרש לאיסוף ההון הדרוש, בחירת מנהיג, ריכוז המטענים, גיוס גמלים ונהגי גמלים, הסדרת חוזים והסכמי-מעבר עם 'מלכי הארצות'.

נהגי הגמלים - בעליהם או נהגים שכירים, אחד לכל גמל או לגמלים אחדים - הגמלים - סופקו על-ידי היוזם או על-ידי שבטים מגדלי-גמלים, במרחב הסמוך לעיר המוצא, אל השיירה העמוסה צורפו גמלים 'ריקים' להחלפה. לעתים שבט אחד הוא שהנהיג, סיפק את הגמלים ואבטח את השיירה.

ציר התנועה - נבחר על-ידי המנהיג לאור הערכת מצב של שיקולי עבירות, עונות שנה, מצב מקורות המים במרחב, מצב המרעה, מצב הבטחון לאורך הצירים השונים, גובה התשלומים שיש לשלם עבור מעבר, יחסי-הכוחות בין השבטים ובין האימפריות. כניסה לחניון לילה בשטח הייתה בדרך-כלל שעה-שעתיים לפני שקיעת השמש - לפריקת הגמלים, לפיזורם למרעה, כאשר המטענים מסודרים במעגל ומחוצה לו מוצבים זקיפים.

מהירות התנועה ומשקל המטענים - אלה הושפעו ממספר הגמלים, מעבירות השטח, מעונות השנה, ממצב המרעה וממקורות המים. (המסע מבצרה לחאלב לפי כ. גראנט, שאורכו כ-2000 ק"מ, אך כ-30-70 יום. גמלי-משא עמוסים – נעים כ-4 ק"מ בשעה, כ-30 – 40 ק"מ ביום).

תחנות דרכים – חאנים ומצודות נבנו בעיקר ליד מקורות מים. המרחק בין תחנה לתחנה היה בין יום הליכה לבין ימים אחדים. עם התקרבות למקור מים, היו הגמלים מריחים אותו מרחוק והיו מאיצים, מקדימים את השירה ומדליחים את המים ברגליהם.

קשיים בניווט ושינויים מהירים במזג האויר – קשיים בניווט היו גורמים להארכת משך המסע. סופות חול ואבק מחקו את השבילים, והבאשי היה מאבד את הכיוון על-פני המישור האינסופי. הוא היה מחנה את השיירה עד הלילה כדי למצוא כיוון על-פי הכוכבים. רוחות השרב של המדבר בקיץ והקור בחורף שגורם לקפיאת המים בנאדות העור ולא ניתן היה לשתות מהם עד הצהרים. קרקע חלקלקה בעת גשם עד שהגמלים החליקו ונפלו והיה צורך לעצור את השיירה עד עבור הגשם והתייבשות האדמה.

שבטי המדבר - מעבר השיירות דרך הטריטוריות של שבטי הבדווים היה נושא רגיש כאשר במקביל לגביית תשלומי-מעבר להובלה סדירה, התחוללו ביזות שעקבו את השיירות עד שהסתדרו ההסכמים של כסף ומתנות יוקרה, שמנעו פשיטות שוד ואישרו לשיירה להתקדם.

גילה אלון

מה יהיה? מבט אל העתיד

הפעם: **המרוץ אחר הבינה המלאכותית** ז"ר יאיר שרן

הבסיס לבקרה על התפתחות הדור הבא של בינה מלאכותית הדור של בינה חזקה, בינה כללית.

בעוד שהבינה הנוכחית, הבינה הצרה, היא בעצם כלי מתוחכם בו אנו יכולים לבצע פעולות על פי רצוננו והנחיותינו, **הבינה הכללית** צפויה לתפקד יותר כסוכן מאשר כלי. היא תוכל לייצר פתרונות חדשים לבעיות חדשות בדומה לבני אדם. יש המכנים אותה בינה מלאכותית ברמת בני אנוש. הבינה אמנם בשליטת בני אנוש אך היא תוכל ללמוד עצמאית שלב אחר שלב ולהיות חכמה עוד ועוד. בינה צרה מאומנת מראש בעוד בינה כללית תאמן את עצמה. הסיכון המטריד שעליו מתריעים גדולי המומחים הינו, שבתהליך נחוה איבוד שליטה ואת פריצתה של בינה סופר אינטליגנטית שתשתחרר משליטה אנושית. בינה כזו עלולה להחליט לבד על יעדים ומטרות וגם תממש אותם ללא בקרה. התהליך בו התפתחות כזו עלולה לקרות אינו ברור אך הסיכוי קיים. אנחנו עמוק בתוך עידן הבינה הצרה. עידן הבינה הכללית עדיין רחוק מאיתנו אם בכלל. עומד לרשותנו מספיק זמן כדי למנוע מראש סיכונים מיותרים. הצורך בבקרה הדוקה על הבינה הכללית ותהליכי הפיתוח שלה הינו לכן דחוף כל עוד הוא אפשרי.

המרדף אחרי הבינה המלאכותית, ופיתוח דורות מתקדמים שלה, ממשיך במלוא עוזו. קצב החידושים גדול ואנו עדים ליישומים יצירתיים חדשים חדשות לבקרים. ענקי התעשייה מתחרים זה בזה מי יפתח קוד יותר מתוחכם, יותר חכם, שמסוגל לבצע יותר ויותר פעולות, שבעבר רק בני אנוש יכלו לממשם. אפל, מיקרוסופט, גוגל, איילון מסק כולם משתתפים במרוץ. גבולות רבים נחצים במרוץ הזה. חברת openAI שפיתחה את chatGPT הודיעה למשל לאחרונה על פיתוח בינה מלאכותית שיכולה לסייע בפיתוח נשק גרעיני או נשק ביולוגי כמו אבעבועות שחורות. הבינות מתקדמות וגם נהיות מסוכנות.

המגמה משתקפת גם בעובדה שהחברות המתחרות מצמצמות למינימום את הצוותים האמונים על בטיחות ואתיקה כדי לפנות תקציבים לפיתוח וכך יש פחות בקרה ויותר סיכון. מאידך ביפן פיתחו מזלטי"ם מצוידים בבינה מלאכותית ואלה מסוגלים באפן עצמאי לזהות פגעי טבע ולטפל בהם כדי למנוע אסונות ומפגעים. מערכות דומות מסייעות במעקב וטיפול באנשים עם מוגבלויות כדי לשפר את איכות חייהם. מערכות דומות מסייעות גם באיתור פושעים ואנשים עם כוונות זדון על ידי אבחון תנועות חריגות והתנהגויות מוזרות. יש עוד מאמצים לשלב בינה מלאכותית במערכות מצילות חיים, בבקרה על הסביבה וכדומה.

ההתפתחויות הללו מעלות צורך גובר והולך בבקרה בינלאומית על מערכות המו"פ כדי למנוע ככל האפשר שימושים שליליים של הבינה הנוכחית כמו גם התפתחות שלילית של הבינה בעתיד. האו"ם הינו אחד הגופים הבינלאומיים שנרתם לאתגר הזה.

שתי החלטות בנושא בינה מלאכותית התקבלו בנושא על ידי ועדות האו"ם השנה. הפסגה לעתיד הגלובליזציה הדיגיטלית קוראת לבקרה בינלאומית על בינה מלאכותית. זאת במסגרת הסכם רחב גלובלי המתייחס לעתיד העולם. החלטות אלה הן

מתלבט יונתן אֵאָתֵר

שניצב כמו ברוש. הגמישות והרכות לא נעימות לעם, מפחידות אותו. האנשים רוצים מנהל שיגיד מה נכון ומה לא נכון. רוצים ביבי, מאו צה טונג, סטאלין, מוסוליני מנהיגים שהגיעו לשלטון בבחירת העם. הוא מבולבל. להיות קשוח או גמיש? להיות קשה או רך? הוא מתאים לנהל או לא מתאים?

מה דעתך? מי אתה רוצה כמנהל? אני צריך להיות ברוש, הוא לוחש לעצמו, אני צריך להזדקף, אני צריך לדרוש מהכפופים שלי לעמוד ביעדים, להשיג את המטרות, אני לא יכול לנוע לפי כיווני הרוח או מצב הרוח. אני צריך להיות יותר חזק, יותר יציב, פחות גמיש, יותר נחוש.

הרוח מתגברת, שקיות ניילון מתעופפות באוויר כבריקוד סוער, עלים יבשים מסתובבים במערבולת שמרימה אותם מעלה מעלה, שריקת הרוח והמהום נמוך יותר, מתגברים כמו קרשנדו בקונצרט, נדמה כאילו התזמורת נותנת את כל עוצמתה, הידיים והצעפים של הרקדנית, ענפי הפיקוס, נעים כבאקסטזה, העצים הרכים שליד הברוש ממש נשכבו על האדמה מעוצמת הרוח והוא לא יודע אם הם מחוברים או שבורים ואז...

ואז נשמע רעש גדול, וכמו בסרט איטי הוא רואה איך הברוש הנטוע היטב באדמה, הברוש החזק, הקשוח, היציב, נוטה על צידו אט אט. מצד אחד של בסיסו נשלפים מהאדמה שורשיו והנה הוא ניתח ארצה. מהמכה הוא נשבר לחצי ושוכב שם דומם כמו גלית שחלוק אבן פגעה במצחו.

הרוח פסקה, שקט, הוא מציץ מהחלון ורואה את אותם עצים רכים הנטועים סביב הברוש, העצים שנשכבו מעוצמת הרוח, מתיישרים, הפיקוס חדל מהריקוד הסוחף, ענפיו חזרו למקומם ומלבד כמה ענפים רכים שנשרו ממנו במהלך הריקוד הסוער ועלים צהובים שבין כה וכה התכוונו לנשור, נראה כאילו הוא חזר מייד לשגרת חייו, הציפורים שעפו ממנו חזרו לענפיו בעוד הציפורים ששכנו בברוש מסתובבות מיותמות סביב גופתו השוכבת על האדמה.

הוא מתיישב על הספה הרכה ושואל את עצמו:

אני רוצה להיות ברוש?

אני צריך להיות ברוש?

אני יכול להיות ברוש?

האעמוד בסערות הבאות?

ואולי להיות פיקוס?

ככה לא מתנהג מנהל הוא אומר לו, מנהל צריך להיות חזק, יציב, מנהל צריך להיות מישהו שיעדיי הארגון ברורים לו וגם הדרך אליהם, מנהל לא יכול לשתוק ארוכות הוא צריך לדעת לדבר ולדבר את מטרות הארגון, מנהל לא יכול לשבת על הגדר, הוא צריך לגבש דעה ולהגיד אותה, מנהל צריך להיות נמרץ, חד ונחוש הוא צריך להציב יעדים לכפופים לו ואם הם לא עומדים בהם הוא צריך להעיף אותם ולבחור מתאימים יותר.

הוא מנהל ויחד עם זה, הוא לא קשוח, ולא לגמרי בטוח בדרכו. הוא חושב לאט, מדבר מעט ולא תמיד יש לו מיד דעה ברורה על כל נושא, הוא אוהב את הארגון שלו הוא אומר לי שבאחד משירי האהבה הכי חזקים כתוב שבאהבה הולכים "יום ויליל, כל הזמן, בנתיב אחד, לא מסומן..." וכמו שכתוב הוא נמצא יום יום בעבודה ומתקדם בנתיב הלא מסומן, באהבה, ובחריצות. יש לו יעדים והוא נע אליהם אבל אין לו עבורם מצגות או לוחות פר"ט מתוארכים. כפי שאפשר להבין הוא שקט, הוא לא צועק, הוא מבין, הוא מכיל. הוא יודע ומבין שכל אחד מהכפופים לו עושה עבודתו נאמנה, בחריצות ובמסירות.

חורף, הרוח בחוף שורקת, זו לא סתם רוח, זו סערה, הוא רואה מהחלון את ענפי הפיקוס נעים כמו רקדנית בטן המניעה את ידיה רגליה, צעיפיה ושרשרותיה, אנה ואנה, מצד לצד, בסיבובים, בעינטוזים. ועליו הירוקים מרצדים כמו מחרוזותיה ועדייה המוכספים. ליד הפיקוס, ניצב ברוש זקוף, גאה נחוש, כמו שומר ראש של הרקדנית המפורסמת, כמו המנהל שלה. אל מול הרוח החזקה, רוב הגזע שלו לא זז ורק החלק העליון של צמרתו זז קלות ימינה ושמאלה. היציבות הזו מרשימה, ויש את העצים הצעירים הנטועים סביבו, בעלי גזעים גבעוליים ורכים, הם נעים בקלות, בגמישות וברוך, הם מדאיגים אותו, וודאי ישברו, גם הפיקוס הגדול מעורר בו פחד, ענפיו, ידי הרקדנית, מאיימים להתנתק מגזעו הגדול.

אקטואליה. סינוואר מנהיג חזק ועקשן, לא מוותר. רצועת עזה מותקפת ללא הפסקה, אלפי הרוגים, הרס וחורבן מי שמשלם את מחיר התעקשותו הוא העם שלו אבל הוא מנהיג חזק, איתן ולבסוף... רצועת עזה כמעט חרבה והוא מת. אז אולי כדאי למנהל להיות רך וגמיש.

אבל העם רוצה מנהל חזק, נחוש, מורגש, מישהו

זה היה בחודש חשוון

דבר שלא קיימנו כבר זמן רב. תודה לאתי קול, לרחל ויוסי וונש, לשרה'לה ולכל מי שסייע לנו לסדר לפני ואחרי. תודה לכל מי שלקח חלק.

ג' חשוון תשפ"ה מעגל תפילה 4.11.2024

אייל ישפה: קיימנו מעגל שירה ותפילה בכיכר החטופים ברחבה של מוזיאון תל אביב. חלק מהטקס התמקד בראש הממשלה יצחק רבין שנרצח בדיוק לפני 29 שנים. רחל, ערטל, נירה ויוסי הובילו את השירה ואיתן ניצח עלינו מוסיקלית.

צילום: יוסי וונש

ז' חשוון תשפ"ה קבלת שבת 8.11.2024

אייל ישפה: קבלת שבת בסימן התנדבות בגינה הגדולה והנעימה של רונת שידלובסקי. הזכרנו קצת את פעילות ההתנדבות הענפה ורבת השנים של שמחה ז"ל, בעלה של רונת, ואכלנו יחד ארוחת ערב מעשה ידיו,

זה היה בחודש אלול המשך 1

י' חשון תשפ"ד שיח רעים 11.11.2024

בחלק של ה"דרשה" בקבלת השבת אני בדרך כלל מעלה נושא מפרשת השבוע ואז מבקש מהמשתתפים להתייחס אליו הפעם, קודם ביקשתי מהמשתתפים שיגלו את הסוד שלהם או הדרך שלהם לחיים משותפים עם בן הזוג. ורק אחר כך חזרתי לפרשת השבוע והראיתי איך אברהם מתייחס לבקשה של שרה שהוא לא אהב. היו מסקנות השמורות עם משתתפי קבלת השבת.

כ"א חשון תשפ"ד קבלת שבת 22.11.2024

ערטל רילסקי: קבלת שבת השבוע עסקה בפרשת חיי שרה. לשמחתנו הגיעו לקבלת השבת גם חברים חדשים ששוקלים להצטרף אלינו ואנחנו שמחים תמיד להגדיל את הקהילה.

פרשת חיי שרה עוסקת בשני נושאים עיקריים, מות שרה ורכישת מערת המכפלה ויציאתו של עבד אברהם לחרן למצוא כלה ליצחק מבני משפחתו של אברהם.

הדיון בדרשה העסק באסטרטגיות שבהן נוקט אברהם במשא ומתן עם עפרון החיתי. המסקנות שעלו הן בעיקרן ההבנה שכדי שהסכם יתממש עליו להיות גלוי לעיני הציבור והצדדים ישלמו מחיר משמעותי. ומכאן המשמעות לימינו ועל ההסכמים שאנו (בתקווה) עומדים לפניהם.

הדרשה נכתבה בעזרת אפליקצית בינה מלאכותית. השיח הקהילתי נסב על היכולת שלנו להשתמש בטכנולוגיות חדשות והדרך שבה אנו נעזרים בה או דוקא מנעיים ממנה או מתעצבנים כאשר אנו נדרשים להשתמש בהן. השיח היה מלא הומור ותחושת הזדהות של הקבוצה אחד עם השני. כמו תמיד איתן הפליא בנגינתו ותמך בשירה.

אייל ישפה: שיח רעים ממשיך לעסוק בתכניה של מגילת העצמאות. ביום שלישי ה-12/11 עסקנו בשפה העברית: מהי העברית? האם ניתן להחיות שפה באופן מלאכותי? קראנו את מכתבו של גרשום שלום לפרנץ רוזנצווייג בשנת 1926 בו הוא טוען שיש סכנה בתחיית השפה העברית, בדמות השתלטות הדת על השפה. שאלנו את עצמנו עד כמה הסכנה הזו קיימת, אם בכלל, גם כיום? בחנו גם אלו מרכיבים בתנועה הציונית עלולים להיחשב כקולוניאליזם ובמה התנועה הציונית נבדלת ממנו.

י"ד חשון תשפ"ד קבלת שבת 15.11.2024

יונתן אלטר: בקבלת שבת שרנו וקראנו בסידור שלנו וגם נגענו בפרשת השבוע. פרשת וַיֵּרָא היא פרשת השבוע הרביעית בספר בראשית.

זה היה בחודש אלול המשך 2

כ"ג חשוון תשפ"ה קוראים ברעים 24.11.2024

נירה בן ישראל: ביום ראשון 24/11 התכנסנו בסלון של נעמי סיון, לדון בספר. "ההתחלה של כל הדברים" - יניב איצקוביץ והנה היום התבשרנו שהספר נמצא ברשימה הארוכה של מועמדות ל"פרס ספיר". לא הצלחנו להיזכר מי המליצה על הספר למועדון הקריאה (כנראה שאף אחת), אבל הנה כיוונו לדעת גדולים.

זהו ספרו השני של **יניב איצקוביץ** שאנו קוראות במועדון (קראנו את "תיקון אחר חצות"). הספר רווי בעלילות ובקפיצות כרונולוגיות בין העבר, אירופה לפני ובמהלך מלחמת העולם השנייה, לבין ההווה, ארה"ב, פריז ומדינת ישראל. וגם - שטוקהולם. יש בו גם ריבוי דמויות וריבוי עלילות משנה, וכל אלה הקשו על הקריאה.

בדיון בספר ערטל בנתה עבורנו את הסדר הכרונולוגי של האירועים, וחידדה את המאפיינים של הדמויות המרכזיות.

נראה, שזהו מסוג הספרים, שהדיון במועדון הקריאה מבהיר, מחדד, מאיר נקודות, ומביא לרצון לקרוא קריאה שנייה, אחרי שהוהברו קווי עלילה ומשמעויות.

כ"ה חשוון תשפ"ד שיח רעים 26.11.2024

אייל ישפה: ביום שלישי ה-26/11 סיפרנו קצת על חוזה המדינה ועל פועלו. על ההבדל בין גישתו של הרצל לציונות החותרת להכרה בינלאומית (הציונות הלאומית), לבין אחד העם שהתכוון להקים מרכז רוחני ולפעול לחלוטין רק בתוך העם היהודי (הציונות הרוחנית). קראנו חלק מהמספד של הראי"ה קוק (מבשר התנועה המשיחית) להרצל בשנת 1904, בו הוא משווה את הציונות למשיח בן יוסף, שפועל מבלי לדעת שבהמשך הדרך תיבנה קומה רוחנית ותבשר את בוא משיח בן דוד... ניסינו להבין את המושגים עם, לאום, אומה ומדינה. חקרנו את המושג 'יהודי'. בין משמעותו כבן לעם היהודי, לבין משמעותו כמי שמשתייך לדת היהודית.

כ"ח חשוון תשפ"ד קבלת שבת 29.11.2024

נירה בן ישראל:
קבלת השבת הוקדשה לשני נושאים:

המפגש הבא יתקיים ב-5 בינואר, ונעסוק בו בספר: **בתו של שומר הזיכרון** מאת: קים אדוארדס

